Ner 104.

KRAKÓW d. 16 SIERPNIA 1830 r.

PONIEDZIAŁEK.

Prenumerata kwart: zł. 9. miesięczna 3. Ner poje: gr. 10.

GONIEC KRAKOWSKI,

DZIENNIK POLITYCZNY, HISTORYCZNY i LITERACKI.

Zakwitły w Niedźwiedziu do 15 Sierpnia w treybhauzie: *Amarillis hiacentina. Adenanthera pavonia, Passiflora philamentosa. Rauwolfia nitida.* w pomiarkowaney szklarni: *Ageratum ceruleum, Atraphaxis spinosa, Budleja salicifolia, Chironia decussata, Dillenia scandens, Erica ciliaris, Fuchsia licioïdes. Hermania aspera, Hipericum kalmianum, Jasminum simplicifolium, Lonicera sinensis flava, Olea undulata, Pelargonium Printz Kobourg, splendens novum, coronarium, obtusum,* i *quinquevulnera, Punica granatum flore simplici,* i *flore pleno, Vestringia rosmarinifolia:* w ogrodzie zimowym: *Eugenia eliptica, Glycine sinensis, Lobelia cardinalis, splendens.* i *fulgens, Lonicera sinensis purpurea, Passiflora pedata.*

Polityka.

NOWOŚCI ZAGRANICZNE.

ROSSYA. *(Z Petersburga 31 Lipca.) Północna pszczoła* zawiera artykuł z Reiny, miasteczka w Bezarabii z dnia

26 Czerwca, w którym opisuie obchód uroczystości imienin N. Cesarza i Króla odbyty przez woysko odbywaiące ieszcze tamże kwarantannę.

(Z Odessy 24 Lipca.) Nayiaśnieyszy Pan raczył, na przedstawienie Jenerał-Gubernatora Nowo-Rusi i Bezarabii naymiłościwiéy dozwolić, aby Bulgarowie i Grecy, którzy z Grecyi i Bulgaryi do Rossyi się wynoszą, mogli osiąśdź w Jego państwie bez przeszkody tak po wsiach iako i miasteczkach. Ci którzy weydą do korporacyi maytków, zostaną na lat 25 uwolnieni od wszelkiego podatku, wchodzący do rzędu obywatelskiego na lat 10, i będą od zaciągu do woyska uwolnieni. Dnia 12 nowy port na klinie ziemnym Berdyańsku został otworzonym.

Przed kilku dniami zawinęła do tuteyszego portu z Konstantynopola amerykańska brygantyna *Smyrna* pod banderą Zjednoczonych Stanów. Jest to pierwszy statek tego narodu, który w skutek dozwoloney przez Portę w moc układów zawartego ostatniego pokoiu, wolnéy żeglugi na czarném morzu, przedsięwziął tę podróż. Obiecuiemy sobie wielkie handlowe korzyści z powodu przyiacielskich stósunków naszego dworu z tą częścią świata.

(Z nad brzegów Dunaiu.) Podług odebranych wieści z Adryanopola, miał wielki wezyr wyruszyć do Monastiri i miała zayśdź potyczka pomiędzy zbuntowanemi Albańczykami któréy wypadek niepomyślny dla Turków. Donoszą z Warny że Rossyanie zaczynaią denoliować tamteysze szańce. Działa i potrzeby woienne przenoszą na dwa liniowe okręty które tam zawinęły, żelazne zaś działa wrzucaią w morze. — Jenerał *Roth* wyiechał z tamtąd do Sylistryi.

(G. B. V.)

AUSTRYA. *(Z Wiednia 4 Sierpnia.)* Przez naywyższy własnoręczny Jego Cesarskiéy Mości Nayiaśnieyszego Pana reskryp, J. C. M. Arcyxiąże następca tronu mianowanym został C K. polnym marszałkiem. *(G. B. V.)*

ANGLIA. *(Z Londynu 1 Sierpnia.)* Dziennik *Court Journal* donosi: dowiaduiemy się że król Jmć przy świeżo

danym dworskim obiedzie spełnił zdrowie Xięcia Wellingtona i oświadczył: korzystam z téy sposobności wynurzyć moie zadowolenie z iego postępowania i powtarzam obietnicę wspierać wszystkie iego i ministerstwa usiłowania.

Wszyscy urzędnicy królewskiego dworu muszą teraz składać rachunki, a monarcha wykreśla wydatki które się dadzą oszczędzić i to każe rozdawać pomiędzy ubogich.

Odebraliśmy brazylkie gazety dochodzące do 18 Maja. — Wzmiankują one o strasznéy burzy która się srożyła dni 13 14 i 15 Kwietnia na Sta *Catharina* i zrządziła nader wielkie szkody.

FRANCYA. *(Z Paryża 1 Sierpnia.)* Dziennik Galignanis Messenger z dnia 31 Lipca rozszerza się szczegółowo względem wypadków zaszłych w Paryżu od dnia 27 do 29 Lipca, wypadki te iuż są wiadowe naszym czytelnikom. — Spokoyność w znacznéy części została przywróconą, ustanowiono rząd tymczasowy i różne kommissye do sprawowania administracyi kraiu. Xiąże Orleans wydał następuiącą odezwę do mieszkańców stolicy.

»Mieszkańcy Paryża! Obecni w téy chwili w Paryżu Deputowani Francyi dali mi poznać swoie życzenie, abym przyiechał do téy stolicy i przyiął urząd wielkorządcy królestwa. Nienamyślałem się długo gdy szło o dzielenie z wami niebezpieczeństwa, o połączenie się z waszą bohatterską ludnością i natężenie sił wszystkich aby was ochronić przed okropnościami domowéy woyny i zgwałcenia ustaw. Gdy powracałem do miasta Paryża, miałem te szczytne kolory, które na powrot przyięliście, a które ia sam tak długo nosiłem. Wkrótce zbiorą się izby i naradzą względem środków przez które potęga ustaw i utrzymanie praw narodowych zabezpieczonemi zostaną. Konstytucya nie będzie teraz cieniem tylko. *G.B.V.*

Podług dziennika *Sporów* zgromadzenie Deputowanych, złożone z Panów Jenerała Gerard, Hrabi Lobau i t. d. udało się do marszałka Marmont mianowanego przez króleskie

postanowienie naczelnym woyskowym dowódzcą pierwszéy dywizyi. P. Lafitte zabrał głos; skreślił on w żywych kolorach smutny stan stolicy, krew płynąca potokami i t. d. i czynił go w imieniu posłańców Francyi odpowiedzialnym osobiście za zgubne skutki tak okropnego wydarzenia. Marszałek odpowiedział: Honor woyskowy zawisł na posłuszeństwie. — Honor obywatelski zawisł aby nie mordować obywateli odpowiedział P. Lafitte. Poczém rzekł marszałek, jakież mi Pan podaiesz warunki? Niepolegaiąc zbyt wielle na naszym pływie mniemamy że cofnięcie rozporządzeń przeciwnych ustawom, wydanych 25 Lipca, oddalenie ministrów, i zebranie izb na dzień 3 Sierpnia, przywróci wszystko do dawnego porządku. Przyznał marszałek, iż iako obywatell możeby się na to zgodził; lecz iako woyskowy otrzymał rozkazy które wiernie dopełni; przyrzekł iednak przedłożyć królowi te warunki i otrzymać na nie w pół godziny odpowiedź. Z resztą, dodał marszałek, ieżli Panowie chcecie pomówić w tym względzie z Panem Polignac, iest on ztąd niedaleko, i zapytam go czyli będzie mógł Panów przyiąć. »Po upłynieniu 15 minut powrócił marszałek z widocznem wzruszeniem i rzekł do Deputowanych; że mu P. Polignac oświadczył, iż podane warunki czynią wszelką rozmowę niepotrzebną.» A więc będziemy mieli woynę domową, rzekł P. Lafitte. Marszałek ukłonił się a posłowie odeszli.

(Dost. Aust.)

Dostrzegacz austryacki donosi pod dniem 10 Sierpnia co następuie: Odebraliśmy tu wczoray publiczne paryzkie pisma z dnia 1 Sierpnia iak zwykle przez pocztę. W tym dniu *Gazette de France* i gazeta *Codzienna* wyszła bez królewskiego herbu, który się zwykle dotąd na nich znaydował. Dodaie 31 Lipca *monitor* miał ieszcze królewski stępel. Dodaie na końcu że dnia 31 Lipca b. r. Karol X. eskortowany od piechoty wyiechał o godzinie 5 zrana z St Cloud i puścił się drogą do Rambouillet.

Rząd tymczasowy zaymuie się czynnie różnemi rozporządzeniami tak wcelu przywrócenia porządku iako i posta-

wienia się w stanie potęgi potrzebnéy do utrzymania nowo zaprowadzonego porządku. Xiąże Orleanu został ogłoszony namiestnikiem królewsta. Król wyieżdzaiąc z St Cloud swóy dwór rozpuścil.

Przez nadzwyczayną okazyą otrzymuiemy następniącą *Mowę*, którą Xiąże Orleanu Namiestnik królestwa miał dnia 3 Sierpnia przy otworzeniu izb prawodawczych:

Panowie Deputowani i Parowie!

»Spokoyność Paryża uadwerężona przez nieszczęśliwe zgwałcenie ustaw i konstytucyi, bronioną była z bohaterskiém męztwem! W pośród téy krwawéy walki niebyło żadnéy rękoymii towarzyskiego porządku. Osoby, ich własność, prawa, słowem wszystko co iest naydroższego ludziom zostawało w naywiększém niebezpieczeństwie.»

W skutek tego niedostatku publicznéy siły, życzenia moich rodaków na mnie się zwróciły, osądzili mię istotnie godnym abym mógł wspólnie z niemi działać dla ocalenia oyczyzny, wezwali mię abym obiął dostoyność namiestnika króleskiego rządu.

Sprawa ich wydała mi się sprawiedliwą, niebezpieczeństwa wielkie, potrzeba nakazuiącą, a móy obowiązek świętym. Pośpieszyłem na łono tego walecznego ludu z moią rodziną, ubrany w te kolory które podwakroć odznaczały pomiędzy nami odniesione wolności zwycięztwo.

Pośpieszyłem w zamiarze użycia wszystkiego, stósownie do okoliczności aby nadać ustawom przyzwoitą powagę, uratować zagrożoną wolność i udaremnić powrót tak wielkich nieszczęść, przez nadanie bezpieczeństwa i mocy która wczasie bitwy i po ukończonéy walce była publicznym głosem wspominaną.

»Dopełniaiąc tego szlachetnego polecenia, obowiązkiem iest Izb aby mi dopomagały i t. d.»

Mowę tę kończy Xiąże Orleanu w następuiącym sposobie:

»Panowie Parowie i Deputowani. Skoro tylko izby będą ustanowione podam im do wiadomości akta abdykacyi J. K. Mości Karola X. przez też same akta J. K. Mość *Ludwik*

Antoni Delfin zrzeka się praw swoich. Te akta wręczone mi zostały wczoray, to iest dnia 2 Sierpnia o godzinie 11 w wieczór. Nakazuiemy aby ie dziś zrana złożono do archiwum izby Parów i umieszczono ie w monitorze pod urzędowemi artykułami.

Dziennik Sporów donosi pod dniem 3 Sierpnia co następuie: z Paryża dnia 2 t. m. »Dziś przybył do Paryża margrabia *Laroche Jaquelein*; par Francyi, żądaiąc w imieniu Karola X. bezpieczney eskorty dla Niego i iego rodziny wcelu odbycia podróży spokoynie aż do granic państwa. Wyznaczono na ten przedmiot 5 kommissarzy, to iest: marszałka *Mortier*, Xięcia *Coigny*, parów Francyi, pułkownika *Jacqueminot*, de *Shonen*, Deputowanych i Pana *Oddilon Barrot*, członka municypalney kommissyi w Paryżu. Dwa inne francuzkie dzienniki potwierdzaią tę wiadomość.

(Dost. Aust.)

Donoszą z Antwerpii pod dniem 2 Sierpnia że Xiąże Ragazy miał się cofnąć z szczątkami wyszłego woyska z Paryża i przy Sevres kazał mu się oszańcować, oczekuiąc na woyskowe posiłki z Orleanu wcelu wyruszenia łącznie z niemi na powrót do Paryża. *G. B. V.*

(Z nad Menu 5 Sierpnia.) Goniec wychodzący w okolicach niższego Renu obeymuie rozkaz z dnia 1 Sierpnia Jenerała Porucznika Ricard, dowódzcę piątey woyskowey dywizyi, w moc którego Strasbourg w teraźnieyszych drażliwych okolicznościach i z powodu iego położenia nad granicą ma bydź niezwłocznie postawiony w stanie obrony.

Literatura.

Kurs historyi powszechney pana Daunou w Paryżu.

(Dokończenie.)

»Strzeżmy się tedy, Mości Panowie, rozdrabniać historyę w chęci iéy uogólnienia. Prawdziwa historya iest ta, która rozwiia następuiące po sobie fakta, i przywięzuie do nich wage oceniaiąc okoliczności. Sztuka iéy zależy na nadaniu,

albo raczéy na zachowaniu téy saméy interessowności szczegółów, iaką miały wtenczas, kiedy działały. Owszem umie ona zupełnie ten sam nadać charakter dzieiom, iaki miały rzeczywiście, i tak nam wystawiać wypadki iak gdybyśmy sami na nie patrzali. U niéy wszelkie zdarzenia są, że tak rzekę, żywo brane, i nic prawie nie tracą z wigoru, barwy i blasku. Jestto obszerne drama pełne przedsięwzięć niepomyślności, czaruiącéy nas rozmaitości; szybko się iedne po drugich rozwiiaią wypadki, a zgodność ich wzaiemna i liczba zdaie się nam zaręczać rzetelność opowiadania. Jeźli zamiast tych realności, tych żywych i rozmaitych obrazów, dzieło historyczne wystawia nam zwykły stan ciała społecznego, a przytém zbieraninę ogólnych wiadomości i abstrakcyynych postrzeżeń, nietylko że opowiadanie to nie będzie miało takiego życia iak tamte, ale xięga podobna mniéy będzie nauczaiącą, i nie dopnie celu filozoficznego, do którego autor miał natężone wszelkie swoie usiłowania.

»Chciano skreślić fizyonomię każdéy epoki i oddać charakter każdego iéy wieku, tak iak się to czyni z poiedyńczemi osobami, zowiąc ie właściwemi imionami i przymiotnikami..... Podług mnie, następstwo rzeczy na tym świecie nigdy nie da się prawdziwie oznaczyć takiemi nazwaniami ciemnemi: a dziwna ta i osobliwsza mnemonika, czyli sztuka dopomagania pamięci, więcéy zrodzić może błędów w umyśle niż utwierdzić i zatrzymać wiadomych rzeczy..... Mnie się zdaie, że bieg rzeczy na świecie iest przeciwny i zmienny, niedozwalaiący wcale podziału historyi na sekcye odpowiedne różnemu stanowi prawodawstwa, władzy publicznéy, obyczaiów. Ruchawość owszem rzeczy ludzkich nigdy nie dozwala nadać pewnéy precyzyi takim teoretycznym podziałom.

»Nowa metafizyka rzuciła się iednak na daleko obszernieyszą przestrzeń: co to był dla niéy ieden lud, ieden wiek? Ona utworzyła historyę idealną, wieczną, konieczną, powszechną, gdzie, iak powiada, dzieie realne i szczególne wszystkich wieków i narodow, kręcą się i obracaią iak w

kole. Mówiąc o tém używaniu wyrażeń nawet, w których się objawia to wielkie dzieło platoniczney filozofii. Nieco więcey iak od stu lat exystuie; lecz szkoły, akademie, pisarze gardzili niém lub go nie znali w tym całym przeciągu czasu.»

Tu szanowny professor wykłada systema historyczne Vico, żyiącego przed stu laty, który usiłował podzielić dzieie wszystkich ludów na trzy epoki: wiek boski, wiek bohatyrski i wiek ludzki. Oceniwszy surowo ten płód, i okazawszy zupełną iego zgodność z dziś bronionemi i rozgłaszanemi platonicznemi zasadami filozofii, w ten sposób daley mówi.

»Wiem, Mości panowie, w czém powinny bydź zachęcane próby; wiem ile mieć należy względu dla przekonania cudzego, czci dla talentów narażaiących się na pracowite i niebezpieczne przedsięwzięcia; lecz ieżeli także nie można mi zaprzeczyć prawa objawienia moich mniemań o charakterze i planie nauk historycznych i moralnych, lub ieżeli raczéy to iest naypierwszym i głównym do stanu mego przywiązanym obowiązkiem, powiem otwarcie, że ogólniki, sentencye zbiorowe i decyduiące, zdaią mi się bydź w historyi niegodne entuzyazmu iaki zwykły obudzać. Wyznaię że w téy mierze główną moią rękoymią iest doświadczenie, które dzisieysza moda odrzuca, którego świadectwem i powagą gardzić każe; ale iakkolwiekbądź, doświadczenie to mnie nauczyło, że nie masz w téy mierze nic użytecznego co nie iest prawdziwe, a nic prawdziwego co nie iest *iasne dokładne i realne.* Wy także Mości panowie, przy schyłku życia waszego przebywszy długie pasmo snuiących się złudzeń, wiedzieć także będziecie po smutném i nieraz okrutném doświadczeniu, że potrzeba znać wszystko raczéy z bardzo bliska, iak z bardzo wysoka, i że nigdy się nie oświecimy mniemaiąc że się wznosimy nad sferę rzeczy pewnych. Nie, prawdziwa nauka nie iest tak czcza, tak absolutna, tak romantyczna; nie nabywa się iéy tak małym kosztem, prostemi tylko przeczuciami, uduchownieniami, klassyfikowaniami Jeźli to bydź może, chrońmy się powierzchownych wiadomości; niegodne one nawet trudów tak małych iakiemi są czytanie i myślenie. Zwyczaynym skutkiem iest lekkość umysłu, która bardzo łatwo zaraża charakter i obyczaie. Surowe tylko i głębokie nauki rozszerzaią światło, rozwiiaią młodociane talenta, wzmacniaią duszę, zacność nadaią obyczaiom, i tworzą na łonie wielkiego narodu pokolenia godne praw swoich.»
